

מכון שלום הרטמן • תכנית בארי

התפקיד הראשוני של טו' בשבט היה 'ראש השנה לאילנות', תאריך שממנו מתחילים לחשב את גיל האילן על מנת לדעת ממתי יש חובת הפרשת מעשרות ממנו. במרוצת הדורות קיבל מועד זה צורות ופנים שונים. השימוש בעץ ובפירותיו כדימוי לנושאים שונים הקשורים בחיי אדם נפוץ בתרבות היהודית ובתרבות הכללית. במהלך שיעור זה נביא מספר משלים ממקורות חז"ל ונעודד את תלמידינו ליצור משלים משל עצמם.

מטרות השיעור

1. לעסוק בטו' בשבט כמועד בלוח השנה העברי ולהטעינו בתוכו.
2. להתנסות במתודה הדרשנית, ולאפשר לתלמידינו ליצור תוך חיקוי דגם.
3. להעלות למודעות את ההתבוננות על עצמנו כחלק ממכלול רחב יותר, עם.

מבנה השיעור

1. חלוקת דפי מקורות ולימוד בחברותות.
2. מעבר על הדיפים במליאה.
3. חלוקת פירות לכל חברותא לצורך יצירת מדרש.
4. קריאת המדרשים שנוצרו בחברותות השונות.

מהלך השיעור

1. נחלק לתלמידים דף מקורות ונבקש מהם לעבוד על הדף בחברותות. ניתן להנחות כל חברותא לעבוד על מקור אחר בהתאם לרמת התלמידים (15-20 דקות).
2. נעבור עם התלמידים על המקורות שלמדו (5-10 דקות).
3. נחלק לכל חברותא פרי (תפוז, לימון, אשכולית, משמש, בנה וכו'). ונבקש מכל חברותא ליצור משל המתאר את החברה, או תופעה חברתית באמצעות הפרי שקיבלו. (5-10 דקות).
4. כל חברותא תקריא את המשל שיצרה.

אמר רבי שמעון בן לקיש: למה נמשלו ישראל לגפן?
אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים.
זמורות שבה אלו בעלי בתים.
עלים שבה אלו עמי הארץ.
קנוקות שבה אלו ריקנים שבישראל.
ואילמלא העלים לא התקיימו האשכולות.

(על-פי מסכת חולין, דף צב, עא)

- ◀ רבי שמעון בן לקיש מונה את חלקי הגפן ומדמה כל חלק בגפן לחלק מעם ישראל. מהם האשכולות, הזמורות, העלים והקנוקות בחברה הישראלית של ימינו?
- ◀ רבי שמעון בן לקיש טוען שבלי העלים לא התקיימו האשכולות. מהי המסקנה של רבי שמעון בן לקיש במלים שלכם? מה דעתכם על מסקנתו? האם אתם מסכימים איתו?

נקודות לדיון

למה נמשלה תורה לתאנה? אלא כל הפירות יש בהם פסולת:
תמרים יש בהם גרעינים, ענבים – יש בהם חרצנים, רימונים יש
בהם קליפין (קליפות), אבל תאנה כולה יפה לאכול.

(ילקוט שמעוני יהושע א, בשם ילמדנו)

- ◀ מה ההבדל שבין התאנה לפירות האחרים במשל?
- ◀ מדוע לדעתכם מומשלת התורה לתאנה על פי המשל?
- ◀ מה הייתם ממשיכים אתם לתאנה?

נקודות לדיון

מדוע נאמר "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה" (תהילים
צב)?

ללמדך, שיש שני סוגים של צדיקים:
צדיקים המעורבים בבריות מקרבים ומלמדים אותם.
וצדיקים המסתגרים מן הבריות ומשתקעים בתלמודם.
הראשונים הם כמו תמר – נושאים פירות,
והאחרונים הם כמו ארז – נעלים וגבוהים אך עקרים.

(על פי דברי המגיד ממזריטש)

- ◀ הצדיק מדומה לשני עצים שונים. מהם שני העצים ומה התכונה הדומיננטית של כל אחד מהם?
- ◀ איזה ערך מבקש המגיד ממזריטש לבטא באמצעות משל זה?
- ◀ תנו דוגמא מעולמכם להתנהגות אנושית שניתן להמשילה לתמר והתנהגות אנושית שניתן להמשילה לארז.

נקודות לדיון

על המקורות ◀ דף למורה

תכנית בארי

אמר רבי שמעון בן לקיש: למה נמשלו ישראל לגפן?
 אשכולות שבה אלו תלמידי חכמים.
 זמורות שבה אלו בעלי בתים.
 עלים שבה אלו עמי הארץ.
 קנוקנות שבה אלו ריקנים שבישראל.
 ואילמלא העלים לא התקיימו האשכולות.

(על-פי מסכת חולין, דף צב, עא)

הקטע מצוטט מתוך התלמוד הבבלי, מסכת חולין, שנמצאת בסדר קדשים.
 רבי שמעון בן לקיש, אמורא ארץ ישראלי שחי במאה השלישית לספירה, המשיל את עם ישראל לגפן.
 כל חלק של הגפן משול לזרם מסוים בעם ישראל. האשכולות הם הענבים, מלאי העיס, הפירות
 שנאכלים ושמהם מפיקים את היין, שהם בבחינת תכלית הגפן וכל הגפן אינה עשויה אלא על מנת
 להניבם, משולים לתלמידי חכמים. ללמדנו כי תלמידי חכמים הם בבחינת תכלית הקיום של עם ישראל
 וכל שדרות העם נועדו על מנת שיהיו תלמידי חכמים.
 הזמורות, הם הענפים שנושאים את האשכולות העלים והקנוקנות, משולים לבעלי בתים שבכוחם
 הכללי מפרנסים ומקיימים את תלמידי החכמים ונושאים בנטל קיום הקהילה.
 העלים של הגפן שלכאורה אין להם תפקיד של ממש בקיום הגפן אך בפועל אין הגפן יכולה להתקיים
 ללא עלים, הם עמי הארצות, שאינם יודעים תורה אך חיוניים לקיומו של עם ישראל.
 הקנוקנות מאפשרות את הטיפוס של הגפן והן משולות לריקנים, ללמדנו שהימצאם של הריקנים גם
 הוא חיוני לצורך קיום הגפן. ואף כי נדמה שאין בהם צורך הרי שבלעדיהם לא מתאפשרת צמיחתה
 מעלה של הגפן.
 ומכאן שכל אחד ואחד מעם ישראל נדרש על מנת לאפשר את קיומו. השלם גדול יותר מסך חלקיו.

**למה נמשלה תורה לתאנה? אלא כל הפירות יש בהם פסולת:
 תמרים יש בהם גרעינים, ענבים – יש בהם חרצנים, רימונים יש
 בהם קליפין (קליפות), אבל תאנה כולה יפה לאכול.**

(ילקוט שמעוני יהושע א, בשם ילמדנו)

התורה נמשלה לתאנה בשל היותה נאכלת כמות שהיא, אין לה גרעין, חרצן או קליפות, שהם בבחינת
 פסולת, דברים הנזרקים. כמוה גם התורה כל שיש בה ראוי ודבר מתוכה לא נזרק בשעה שנהנים ממנה.

מדוע נאמר "צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה" (תהילים צב)?
 ללמדך, שיש שני סוגים של צדיקים:
 צדיקים המעורבים בבריות מקרבים ומלמדים אותם.
 וצדיקים המסתגרים מן הבריות ומשתקעים בתלמודם.
 הראשונים הם כמו תמר – נושאים פירות,
 והאחרונים הם כמו ארז – נעלים וגבוהים אך עקרים.

(על פי דברי המגיד ממזריטש)

משל זה בא ללמדנו על שני סוגי צדיקים, המעורבים שמעמידים תלמידים ופועלים בתוך החברה שבה הם
 חיים, והמסתגרים שמתעלים לעצמם אך אינם מעורים בחברה ואינם תורמים מעצמם לסביבה שבה הם חיים.